ומתנה הלכה כגן:

מו ב מיי פי״ב שם הל׳ ו

נווש"נו ח"מ סי' רנג סעיף

ז ווסימן רמח סעיף בן:

"ז ג מיי׳ פ״כ מהלכות אישות

הלכה יד סמג עשין מח

טוש"ע אה"ע סי נד וח"מ םי' רנב סעיף ב:

:[סעיף

תענית הלכה ה טוש״ע א״ח סי׳ תקעו סעיף ב:

רבינו חננאל

אילפא ור׳ יוחנן דחיק להו

עלמא אמרי ניקום ונעביד

עיסקא [וכו'] עד דהדר אילפא מלך יוחנן. אתא

פ"ב מהלכות

ד וטוש"ע י"ד

יח ה מיי׳

מסורת הש"ם

ל) [שבת י. לג: בילה טו:],ל) [כתובות סט:], ג) [עי' רש"י גיטיו לב: ד"ה דחלי פי' נשעו כן נפסחים סח: פרש"י ד"ה ותלי נשען ובפרש"י חגיגה טו: תלי נשעוז. ד) ב"ב חכט. פ"ו], ה) [ל"ל אם מתו], ו) סנהדריו הח: ע"ש, ו) עי׳ ברכות ס:, ח) [ברי"ף וברא"ש גרס ברישא עיר המוליאה ת"ק . וכו׳ ובסיפא אלף ות״ה וכו׳ז. ט) [אמור פרשה ב], י) [ויקרא כא], ל) בס"א: מכוחא (עי" כתובות סט:).,

תורה אור השלם

1. אֶפֶּס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךְּ אָבִיוֹן בִּי בָרֵף יְבְּרֶבְּךּ יְיָ בָּאָרָץ אֲשֶׁר יִיָּ אֱלֹהָיף נֹתַן לך נחלה לרשתה:

דברים טו ד ובוים טווו 2. בִּי לֹא יֶחְדֵּל אֶבְיוֹן מִכֶּרֶב הָאָרֶץ עַל בֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךְּ לַאמר פָּתחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךְּ ַלְעַנָּיֶּךְ וּלְאֶבְינְּךְ לַעֲנָיֶּךְ וּלְאֶבְינְךְּ דברים טו יא :בַּאַרְצֶּךְ: יַּבְרַאָרוּ יְבֵּין בּבּי... 3. מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרִגְלוֹ יִתַּן לְפָנָיו נוים ומלכים ירד יתן בעפר חרבו כקש נדף קשתו:

הגהות הב"ח

(מ) גם' אולו אותיבו מותי גודל וכו׳ לי יתיב מר וגרים: גודל וכו׳ לי יתיב מר וגרים: (ב) שם ת״ר עיר גדולה המוליאה חמש מאות כו' ועיר הטבה המוליאה כו': וגרים: (ד) ד"ה הא מני כו׳ אלא שקל הס"ד ומה"ד ר"מ היא וכוי שיהא שם מותר הס"ד ומה"ד ורגלי מטתו מונחין כו': (ק) ד"ה נימו לנו במלון הס"ד ואח"כ מה"ד כגוז כפר עמיהו ויצאו בגון כפנ ענוקו דיצאו ממנה שלשה מתים: (ו) תום' ד"ה אמרו כו'. פי' בתמיה כלומר וכי לא היית:

לעזי רש"י וילו"ן [וייל"א]. מפרש.

מוסף רש"י

רבינו גרשום

באסקריא דספינתא. משט. נותנין להם סלע. דאזלינן בתר אומדין דעתי׳, דלהכי אמר שהל אם אפשר להם לצמצם. . אבל אם אי אפשר להם נותנין . להם סלע. ^{ל)} כיון שאמר תנו אין נותנים להם אלא שקל, אן נחוב של הוא שקיק, דאזלינן בתר אומדין דעתיה, דכיון דבעי דלירשו אחרים ודאי הוה ליה צר עין על בניו. וואי הוה ליה צו עין על בניה. א"ל הא מני ר"מ. דמתניתין. מונחת על ארבעה ספלים. שלא יעלו עליו הרחש. ביום שלא יעלו עליו הו הש. ביהם אחד. אין זה דבר, דאקראי בעלמא הוא. או בארבעה. מרוחקין. ט' מתים. דהיינו

א) נ"ל ואם אמר אם מתו ירשו מחרים מחתיהם בין שאמר תנו ובין שאמר אל חתנו אין נותנין להם וכו'.

משום דנפישי בני מחווא. דאיכא עניי טפי וקא מיכלי קרנא: דחיקא להו. עניות: כי לא יהיה בך אביון. בך בעלמך: חיי העולם הבא. תורה: חיי שעה. עולם הזה. זה סחורה: קיימא ליה שעמא. עתיד להתגדל ואין זמנו למות: שמע מינה. מדאנא שמעתיה איהדר איזיל לתורתי: עד דאתא אילפא. ממקום שהלך שם לסחורה:

מלך רבי יוחנן. מינוהו ראש ישיבה

עליהן. מנהג הוא מי שהוא ראש

ישיבה היו מגדלין אותו משלהן

ומעשירין אותו כדאמרינן לגבי כהן

גדול בסיפראש וביומא (דף יח.) והכהן

הגדול מאחיוי גדלוהו משל אחיו:

אמרו לו. אנשי המקום לאילפא:

אי (ג) אתיב מר וגרים. אם היית יושב

ועוסק בתורה היינו ממליכין אותך

כמו שעשינו לר' יוחנן. דאילפא הוי

גמיר טפי מר' יוחנן: סלח נפשיה

באסקריא. כלונס עץ ארוך תקוע

בלב הספינה שמניחין עליה מכסהי

וילו"ן בלע"ו: דשחיל לי כו'. כלומר

אף על גב דעבדי עיסקא גריסנא

אנא טפי מיניה: דבי ר' חייא ודבי

ר' אושעיא. דהוו מסדרי מתניתא

על פי רבינו הקדוש שהיה רבס:

ולה פשיטנה ליה ממתני'. דחשכחנה

משנה כוותיה דההיא ברייתא: תנא

ליה. שנה לפניו כלומר בעא מיניה:

האומר תנו שקל לבניי. מי שמת

והניח ממונו ביד איש נאמן ואמר

תנו שקל חלי סלע לבניי להוצאה

בשבוע: וראויין לחם להן סלע.

שיש לו בנים הרבה ואין מסתפקין

לשבת בפחות מסלע: נוסנין להן

משום דנפישי בני חילא דמחוזא אילפא ור' יוחנן הוו גרסי באורייתא דחיקא להו מילתא מובא אמרי ניקום וניזיל וניעבד עיסקא ונקיים בנפשין אפס כי לא יהיה בך אביון אזלו אותבי תותי גודא רעיעא הוו קא כרכי ריפתא אתו תרי מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישדי עלייהו האי גורא ונקטלינהו יש שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה אמר ליה אידך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע אמר ליה ר' יוחנן

לאילפא שמע מר מידי אמר ליה לא אמר

מדשמעי אנא ואילפא ממרן דיה לאילפא אי לא שמע ש"מ לדידי יתיב מר לא הוה קיימא לי שעתא אמר מדך מר. פי׳ (ו) כלומר לא היית מולך לראש ישיבה ליה רבי יוחנן איהדר וי"מ בניחותא דמר קאי ואוקי בנפשאי 2 כי אר' יוחנן כלומר אי יתיב לא יחדל אביון מקרב מר לא הוה מליך ר' יוחנן: הארץ ר' יוחנץ הדר 633

אילפא לא הדר עד דאתא אילפא מליך רבי יוחנן אמרו לו אי אתיב מר וגרים לא הוה מליך מר ⁰ אזל ם תלא נפשיה באסקריא דספינתא אמר אי איכא דשאיל לי במתניתא דר' חייא ורבי אושעיא ולא פשמינא ליה ממתני' נפילנא מאסקריא דספינתא ומבענא אתא ההוא

מתו ירשו חחרים תחתיהן: חמר ליה. אילפא: הא מני. דקתני אע"ג דלא ספקי בבליר מסלע לא יהבינן להו אלא שקל (ד) ר"מ היא דאמר במסכת כתובות במתני' (דף סט): מלוה לקיים דברי המת דאי לאו מלוה מן הדין נותנין להן כל הראוי להן שהרי כל הממון שלהן הוא ואין בו לאותן אחרים כלום אלא לחחר מיתתן חם יש מותר יש להן ואם לאו לא יטלו ומתוך שרולין אנו לקיים דבריו שירשו אחרים תחתיהם אנו מקמצין את הממון כדי שיהא שם מותר: והיה מטתו מונחת כו'. רגלי המטה מונחין בספלים מלאים מים שלא יעלו אליו נמלים דרך רגלי המטה מפני שהיה גידם ואם היו עולים אינו יכול ליטלם בידיו ולזורקן: דסלקי ליה. כל המאורע לו אפילו רעה: בת בההיא דיורא. לן לילה אחת באותו המלון:

לסיפטיה. ארגז שלו: לכולהו. שונאיהן

של ישראל: כחד מינייהו. כאחד

משרי קיסר: מעפרא דאברהם הוא. כשולחם עם המלכים: גילי. קשין:

ביתו. לנו במלון: (ס) כפר עמיקו שלשה

שחל גלי בדעתיה דלח בעי למיתב

להו אלא שקל בשבת כי היכי דאי

תתנו להן אלא שקל והאי דקאמר תנו להן שקל ולא אמר תנו סלע

משום דבעי לזרוזינהו כדאמרן בכתובות (דף ע.) כדי לזרון במשא

ובמתן כדי שיטרחו וילמדו דרך ארץ וירויחו: אם מתו ירשו

אחרים מחסיהן. אע"ג דאמר תנו שקל ולא אמר אל תתנו אלא

מתים בשלשה ימים. מת אחד בכל יום:

אילפא תלא נפשיה, אמר אי איכא דשאיל לי מתנייתא מדבי ר' חייא ודבי ר' אושעיא נובר וויאוזבר אושניא. ולא פשטנא ליה ממתני׳. כלומר. כל מה שיש במשניות החיצונות עיקר שלהן במשנתינוא., ואין כל חכם יודעו, לפיכך אני גדול ממנו, ולמה זכה לישב בראש ולא וכיתי אני. ושאליה ההוא סבא. הא דתניא האומר תנו לבניי שקל בשבת וצוה ומת וראויין לתת להן סלע, כי השקל הוא חצי סלע. אם אינו . אם אמר בלשון הזה אל תתנו להן אלא שקל אע״פ שאינו להן אלא שקל אב פ שאינו מספיק להם אין נותנין להם אלא שקל, ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם וכו׳ו. . שמעינן מינה דאין אדם רשא לשנות מדברי המת. ופשט אילפא, הא מתניתא אליבא במשנתנו בכתובות בפרק מציאת האשה, המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר' מאיר. מאיר משום דמצוה לקיים דברי המת ואין לשנות מדבריו. אמרו עליו על נחום איש גם זו. שם מקום הוא, . ראיה על אמתת הדבר בדברי הימים הוא שנקרא לשם שם אחת העיירות (גם זו) [גמזו], והוא האמת ל). ירושלמי א"ר גשמים יורדים בזכות הארץ ובזכות החסד וייסוריז. וכולז בפסוק אחד נאמרו אם לשבט ב -לארצו] אם לחסד ימציאנו. שבט אלו ייסוריז. ורדין מלמעלה, מפני טללים הרעים ומפני בעלי זרוע וויעים יומפני בעלי וויע ושיהא שותה העליון כתחתון ושיהו עיני הכל נשואות לשמים. בעוז (ג') וד'ו דברים ורה שנאמר ועבדתם (שם) אלהים אחרים, וכתיב בתריה ועצר את השמים. בעון גילוי עריות שנאמר ותחניפי ארץ בזנותיד. וכתיב וימנעו שנאמר כי הדם הוא יחניף את הארץ, פי׳ יחן אף על הארץ. ווארן, כי יון און כל ווארן. (וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר)³() בעון פוסקי צדקה ברבים ואינן נותנין דכתיב מתהלל במתת שקר. [חמשה] שמות נקרא איד ועבן ענז

סלע. דאי הוה בדעתיה דלא למיתן להו אלא שקל היה מצוה אל סבא תנא ליה י א האומר תנו שקל לבניי בשבת והן ראויין לתת להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל באם אמר י מתו ירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל א"ל הא מני ר"מ היא דאמר יבות משתי עיניו גידם משתי ידיו שהיה סומא משתי עיניו גידם משתי ידיו קיטע משתי רגליו וכל גופו מלא שחין והיה מומל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים פעם אחת [היתה מטתו מונחת בבית רעוע] בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואח"כ לפנות את הכלים אמר להם בניי פנו את הכלים ואח"כ פנו את מטתי שמובטח לכם שכל זמן שאני בבית אין הבית נופל פינו את הכלים ואחר כך פינו את מטתו ונפל הבית אמרו לו תלמידיו רבי וכי מאחר שצדיק גמור אתה למה עלתה לך כך אמר להם בניי אני גרמתי לעצמי שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי והיה עמי משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים דבא עני אחד ועמד לי בדרך ואמר לי רבי פרנסני אמרתי לו המתן עד שאפרוק מן החמור לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו הלכתי ונפלתי על פניו ואמרתי עיני שלא חסו על עיניך יסומו ידיי שלא חסו על ידיך יתגדמו רגליי שלא חסו על רגליך יתקטען ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שחין אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך " ואמאי קרו ליה נחום איש גם זו דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה " זימנא חדא בעו לשדורי ישראל דורון לבי קיסר אמרו מאן ייזיל ייזיל נחום איש גם זו דמלומר בניסין הוא שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות אזל בת בההוא דירה בליליא קמו הגך דיוראי ושקלינהו לסיפטיה ומלונהו עפרא (למחר כי חזנהו אמר גם זו לטובה) כי מטא התם [שרינהו לסיפטא חזנהו דמלו עפרא] בעא מלכא למקטלינהו לכולהו אמר קא מחייכו בי יהודאי [אמר גם זו לטובה] אתא אליהו אדמי ליה כחד מינייהו א"ל דלמא הא עפרא מעפרא דאברהם אבוהון הוא דכי הוה שדי עפרא הוו סייפיה גילי הוו גירי דכתיב יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו הויא חדא מדינתא דלא מצו למיכבשה בדקו מיניה וכבשוה עיילו לבי גנזיה ומלוהו לסיפטיה אבנים טובות ומרגליות ושדרוהו ביקרא רבה כי אתו ביתו בההוא דיורא אמרו ליה מאי אייתית בהדך דעבדי לך יקרא כולי האי אמר להו מאי דשקלי מהכא אממי להתם סתרו לדירייהו ואמטינהו לבי מלכא אמרו ליה האי עפרא דאייתי הכא מדידן הוא בדקוה ולא אשכחוה וקטלינהו להגך דיוראי: אי זו היא דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי כו': ת"ר - עיר 🌣 המוציאה חמש מאות ואלף רגלי כגון כפר עכו ויצאו הימנה תשעה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר ביום אחד או בד' ימים אין זה דבר יועיר המוציאה חמש מאות רגלי כגון כפר עמיקו ויצאו ממנה שלשה מתים בג' ימים זה אחר זה הרי זה דבר 🕫

הדור ואין הצבור נידון אלא אחר רובו. שכן מצינו שכל ל״ח שנים שהיו ישראל כמנודין לשמים לא היה הדיבור עם משה, שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה וגו׳ וכתיב (ויאמר) [וידבר] ה׳ [אלי] לאמר. ר' אליעור עבד תענית ולא נחת מטרא עבד ר' עקיבא הלמידיה ונחית מטרא. עאל ר' עקיבא ואמר משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו שתי בנות, אחת חצופה וכיון שהיתה נכנסת אצלו בבקשה הוא אומר תנו לה בקשתה ותצא, ואחרת היתה צנועה וכשהיתה נכנסת אצלו היה מאריך רוחו עמה כדי שישמע שיחתה שהיה מתאוה לשמוע שיחתה. עשה כך ר' עקיבא בשביל ר' אליעזר רבו, כדי שלא יאמרו כי אינו הגון ונמצא חילול שמים. מתיב ויקבצו המצפתא וישאבו מים וישפכו לפני ה', וכי מים שפכו, אלא לבם שפכו כמים. ויאמרו שם חטאנו לה', לבש שמואל חלוקן של ישראל, אמר לפניו רבונו של עולם כלום אתה דן את האדם 1/על אמרך לא חטאתי, ואלו (חנה) (אומרים) לפניך חטאנו. מתני', איזו היא דבר עיר המוציאה ת"ק רגלי ווכרין עיר גדולה המוציאה אלף ת"ק רגלי יוצאי צבא כגון כפר עכו, ויצאו הימה בג' ימים (בג' ימים אנשים ממש) וזא"זן הרי